

Temanotat

Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasus. Spesielt om tsjetsjenske kvinner

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

SUMMARY

Chechens still have difficulties in getting a permanent registration in Moscow. Most Russian citizens are reluctant to rent out rooms/apartments to Chechens and people from North Caucasus in general. In spite of this attitude among Russian citizens, thousands of Chechens are living in Moscow and in other parts of Russia. Few Chechen women seem to settle outside North Caucasus without relatives nearby. It is against Chechen tradition for a woman to travel on her own and settle down somewhere without family. There are no special programs of support designed for women from North Caucasus in Moscow and other parts of Russia.

SAMMENDRAG

Tsjetsjenere har fortsatt vanskeligheter med å bosette seg etter gjeldende regler i Moskva. Russere flest ønsker ikke å leie ut bolig til personer fra Tsjetsjenia og Nord-Kaukasus. Likevel bor det tusentalls tsjetsjenere i Moskva og andre deler av Russland. Det er få tsjetsjenske kvinner som på egen hånd bosetter seg uten nettverk utenfor Nord-Kaukasus. Det strider mot tsjetsjensk tradisjon for en kvinne å reise på egen hånd og bosette seg et sted uten nær familie i nærheten. Det eksisterer ikke støtteordninger beregnet spesielt på kvinner fra Nord-Kaukasus i Moskva.

INNHold

1. Innledning	5
2. Kort om bostedsregistrering	5
3. Restriksjoner i utstedelse av bostedsregistrering generelt	6
4. Annen trakassering	7
5. Gjeldende regler for helsetjenester og andre sosiale ordninger	9
5.1 Helsetjenester.....	9
5.2 Barnebidrag	10
5.3 Alderspensjon	10
5.4 Arbeidsledighetstrygd og andre ytelser	10
5.5 Skolegang uten bostedsregistrering	10
6. Muligheten til å få lønnet arbeid	11
6.1 Generelle vanskeligheter	11
6.2 Manglende bostedsregistrering.....	11
6.3 Diskriminering pga. etnisitet	12
7. Beskyttelse for tsjetsjenske kvinner i områder utenfor Tsjetsjenia i form av blant annet krisesentre	12
8. Verdien av å ha familie for tsjetsjenske kvinner	13
8.1 Generelt	13
8.2 Kontakt med tsjetsjensk diaspora	14
8.3 Boligsituasjonen	14
9. Referanser	15
9.1 Skriftlige kilder.....	15
9.2 Muntlige kilder	17

1. INNLEDNING

Utlendingsmyndighetene har gjennom flere reiser til Den russiske føderasjon (Russland) intervjuet kilder som har informert om forholdene for tsjetsjenere i områder utenfor Tsjetsjenia. Landinfo har tidligere skrevet rapporter om dette temaet.¹ Situasjonen for tsjetsjenske kvinner har imidlertid ikke tidligere vært omtalt i særlig grad. I dette notatet er situasjonen for tsjetsjenske kvinner forsøkt beskrevet spesielt. Det som er skrevet om tsjetsjenske kvinner gjelder også i stor grad kvinner fra Ingusjetia. Enkelte steder er dette uttrykt spesifikt.

Informasjonen i dette notatet baserer seg en del på informasjon innhentet under utlendingsmyndighetenes tidligere reiser og i stor grad på informasjon innhentet under tjenestereise til Moskva i februar 2010. Dette innebærer at det først og fremst er forholdene i Moskva som beskrives i denne rapporten. Det er imidlertid lite som tyder på at tsjetsjenske kvinners situasjon er veldig forskjellig andre steder i Russland, selv om det å få bostedsregistrering i Moskva kan være enda vanskeligere enn andre steder siden Moskva er et pressområde.²

I tillegg til informasjon innhentet under tjenestereiser, baserer notatet seg på skriftlige kilder.

2. KORT OM BOSTEDSREGISTRERING

Ifølge føderal lovgivning har alle borgere av Russland rett og plikt til å være registrert på en bestemt adresse. Det skilles mellom permanent og midlertidig bostedsregistrering. Alle skal i prinsippet ha permanent bostedsregistrering. Bostedsregistreringen er knyttet til adressen der den enkelte borgeren bor. Reglene for slik registrering varierer fra region til region. Også ved midlertidig opphold må en person registrere seg. En person som ikke har midlertidig eller permanent bostedsregistrering på det stedet han/hun bor eller oppholder seg over en viss tid (90 dager), bor eller oppholder seg illegalt.

Ifølge føderal lovgivning er det full bevegelsesfrihet og full frihet til å bosette seg der man selv vil i Russland. Ved flytting skal vedkommende registrere seg permanent på det nye stedet.

Det gamle bostedsregistreringssystemet (*propiska*-systemet) fra Sovjet-tiden varte formelt fram til 1993. Det innebar en rigid kontroll med innbyggerne. Den enkelte

¹ Disse rapportene er unntatt offentlighet.

² Utlendingsmyndighetene foretok en tjenestereise til Stavropol, Karatsjevo-Tsjetkessia, Kabardino-Balkaria, Nord-Ossetia og Ingusjetia i november 2003 for å undersøke tsjetsjenernes situasjon utenfor Tsjetsjenia. Tilsvarende reise ble foretatt til St. Petersburg og Moskva i 2004. Antallet tsjetsjenere som bodde i St. Petersburg ble ikke oppgitt, men det ble opplyst at det i løpet av de to siste årene (2002 – 2004) var kommet ca. 2000 tsjetsjenere til St. Petersburg. Landinfo foretok en tilsvarende tjenestereise til Volgograd, Astrakhan og Elista (Kalmykia) i 2006. Valget av byer var delvis styrt av at det her bor mange tsjetsjenere. Mellom 30 og 60 000 antas å bo i Volgograd oblast. Ca. 20 000 antas å bo i Kalmykia (7 % av befolkningen i Kalmykia) og 10 – 20 000 i Astrakhan oblast.

måtte i praksis ha tillatelse dersom han ønsket å flytte til en ny adresse. Det var strenge krav til boligen og mange ble nektet å flytte.

Mens *propiska* i praksis innebar en tillatelse, innebærer dagens system bare en enkel form for registrering.

Permanent bostedsregistrering stemples inn i russiske borgeres innenrikspass, mens midlertidig bostedsregistrering registreres på et løst ark.³

3. RESTRIKSJONER I UTSTEDELSE AV BOSTEDSREGISTRERING GENERELT

I praksis er det mange administrative enheter som har innført regionale eller lokale forordninger for registrering som strider mot den føderale lovgivningen. Mange enheter opererer med strenge krav for å bli registrert. For eksempel er det ikke uvanlig at det stilles krav til eierskap eller til at en person skal ha nære slektninger på stedet for å kunne få permanent bostedsregistrering. Dette skjer til tross for at Høyesterett og Konstitusjonsdomstolen gjentatte ganger har slått fast at slike krav er lovstridige (informasjon innhentet på Landinfos tjenestereise til bl.a. Moskva i 2005).

Immigration and Refugee Board of Canada (2009b) skriver at regionale instruksjoner begrenser muligheten for bostedsregistrering til tross for at dette er blitt fordømt av den russiske konstitusjonelle domstolen. Spesielt i de områdene hvor tilgangen til arbeid og utdanning er best, er vanskelighetene med å bli bostedsregistrert størst.

Landinfo er gjennom flere reiser til Russland og til Moskva gjort kjent med kilders uttalelser om at det bare i Moskva bor flere hundre tusen personer illegalt og at det bor tsjetsjenere i mange områder i Russland⁴. Mange av disse bor uten å være bostedsregistrert. Forklaringene på dette er dels at reglene for å bli bostedsregistrert i Moskva er så strenge og tilstrømmingen så stor at det er vanskelig å skaffe bolig/få noen til å leie ut bolig. Enkelte kilder hevder også at en del personer ikke ønsker å være bostedsregistrert fordi de ikke ønsker at myndighetene skal vite hvor de bor. En annen forklaring er at utleiende ikke ønsker å betale skatt av leieinntektene og derfor ikke ønsker å få leietakeren registrert (informasjon innhentet gjennom flere tjenestereiser til Russland).

Fra ulikt hold blir det hevdet at personer fra Kaukasus har særskilte problemer knyttet til bostedsregistrering grunnet etnisk diskriminering. Memorial og Internal Displacement Monitoring Centre viser blant annet til at personer fra Kaukasus så vel som flere andre etniske minoriteter opplever vanskeligheter når de skal få utstedt bostedsregistrering (som sitert i Immigration and Refugee Board of Canada 2009b).

³ Se ytterligere informasjon om innenriks- og utenrikspass i Landinfos temanotat *Russland. Utstedelse av innenriks og utenrikspass* (Landinfo 2009).

⁴ Antallet etniske tsjetsjenere som er bosatt i Moskva er svært usikkert siden mange ikke er bostedsregistrert. Enkelte kilder hevder det bor flere hundre tusen tsjetsjenere i Moskva, mens andre kilder mener antallet er godt under hundre tusen.

Memorial skriver i sin rapport fra 2009 at mange etniske tsjetsjenere forsøker å skjule sin etnisitet når de skal leie leilighet. Det er også mange som bor på ett sted uten bostedsregistrering knyttet til dette stedet mens de har en falsk bostedsregistrering som er kjøpt og betalt på en annen adresse. Memorial gjentar dette i intervju i 2010 og viser til at mange fra Nord-Kaukasus er skjult registrert for at de ikke skal bli oppsøkt av politiet. Memorial opplyser om tilfeller der personer har blitt overvåket og at det har blitt plantet narkotika i leiligheten for å kunne pågripe vedkommende. Dette har også i senere tid skjedd med ingusjere.

Et tsjetsjensk kilde (intervju i Moskva, februar 2010) viser til at de som eier leiligheter er redde for å leie ut til tsjetsjenere.

Country of Return Information Project⁵ henviser i en rapport om Russland (2009) at de som har størst problemer på boligleiemarkedet er familier med lav inntekt og som bor i byer i Russland, spesielt i Moskva, St. Petersburg, Krasnodar og Sochi. Rapporten viser videre til at den mest sårbare gruppen når det gjelder å få tilgang til bolig er enslige mødre. Den omtaler også de fordommene som rår i det russiske samfunnet mot etniske grupper fra blant annet Nord-Kaukasus og at disse har vanskeligheter med å få leiet bolig i områder utenfor Nord-Kaukasus. Spesielt vanskelig er det i de største byene. Det er vanlig å se boligannonser i St. Petersburg og Moskva med påskriften ”kun for russere” eller ”ikke kaukasier.”

U.S. Department of State (2010) skriver i sin rapport at mørke personer fra Kaukasus eller Sentral-Asia ofte blir plukket ut for identifikasjonskontroller. Flere kilder hevder imidlertid at tsjetsjenere og personer fra Nord-Kaukasus generelt er mindre utsatt for dokument sjekk i dag enn tidligere, selv om mange tsjetsjenere er registrert på andre adresser enn der de i realiteten bor. Ifølge en rapport fra migrasjonsmyndighetene i flere europeiske land, blir færre tsjetsjenere nå stoppet i dokumentkontroller i Moskva enn tidligere. Rapporten opplyser at personer fra Sentral-Asia opplever hyppigere dokumentkontroll og også trakasseringer enn hva personer fra Nord-Kaukasus gjør (Cedoca 2010). En tsjetsjensk kvinne bosatt i Moskva (intervju, februar 2010) viser til at forholdene for tsjetsjenere i Moskva har blitt enklere enn tidligere. Før kunne politiet komme på døra når som helst og be om å få se passet med bostedsregistrering, men nå er det blitt mye mindre av dette. Kilden har ikke i løpet av de siste to årene opplevd å bli stoppet på gata og spurt om dokumenter og om oppholdets varighet i Moskva.

4. ANNEN TRAKASSERING

Gjennom Landinfos mange reiser til Russland i de senere år og også gjennom utlendingsforvaltningens tidligere reiser, har kilder opplyst at tsjetsjenere trakasseres pga. sin etnisitet. Dette gir seg utslag i vanskeligheter med blant annet utstedelse av bostedsregistrering som beskrevet over, ved forskjellsbehandling ved ansettelse og ved utestengning fra universitetet.

⁵ The Country of Return Information Project fungerer som et nettverk av NGOer for innsamling av informasjon om reintegreringsmuligheter for de som returnerer.

Flere kilder viser også til at tsjetsjenere pga. at de er tsjetsjenere opplever andre typer overgrep. Memorial (intervju i Moskva, februar 2010) viser til et eksempel på en kvinne som ble utsatt for overvåking grunnet sin tsjetsjenske etnisitet. Kvinnen snakket godt russisk og engelsk og jobbet ved et firma i Moskva. Politiet kunne ikke finne noe klanderverdig ved henne, men plantet til slutt sprengstoff i vesken hennes slik at hun kunne arresteres og mistenkes for terrorisme.

Representanten for For Human Rights sa i et intervju i Moskva i februar 2010 at det bor tsjetsjenere over alt i Russland og at denne gruppen har det vanskelig. Organisasjonen henviser til at alle fra Nord-Kaukasus har det vanskelig, men at tsjetsjenere er i en spesiell situasjon og løper større risiko for å bli mishandlet enn andre. Spesielt blir tsjetsjenere forskjellsbehandlet i fengslene og i straffekoloniene. Her opplever tsjetsjenere en dårligere behandling enn andre.

En representant for forskningsinstitusjonen SOVA⁶ (intervju i Moskva, februar 2010), som forsker på rasisme og fremmedfrykt i Russland, opplyser at det foregår en hel del rasistisk motivert vold i Russland. SOVA hevder at russere flest oppfatter Tsjetsjenia som et eget land og ikke som en del av Russland, og videre at den russiske befolkningen generelt ikke liker tsjetsjenere. Personer fra Nord-Kaukasus er utsatt, og dette gjelder både ingusjere og tsjetsjenere. SOVA viser til flere episoder hvor russisk politi har gått til fysisk angrep på personer fra Nord-Kaukasus. SOVA hevder det er vanskelig å si noe klart om den ene gruppen (ingusjere eller tsjetsjenere) er mer utsatt for vold og trakasseringer enn den andre.

Representanten for SOVA viser til at etter at det i 2004 ble begått en del terroraksjoner av kvinner, har det i Moskva vært rettet stor grad av mistenksomhet overfor kvinner som bærer hijab. Muslimske kledde kvinner får ofte ikke adgang til restauranter og andre offentlige steder. SOVA viser imidlertid til at det kun registreres ett til to rasistisk motiverte angrep pr. år mot muslimsk kledde kvinner i Russland. Den siste tiden har ikke SOVA registrert angrep på kvinner, men organisasjonen presiserer at senteret ikke får med seg alt som skjer. Etter at selvmordsbombere gikk til aksjon på to T-banestasjoner i Moskva 29. mars 2010 og førti personer ble drept, meldte imidlertid SOVA at de allerede 1. april hadde registrert fem angrep på personer fra Kaukasus. Blant disse fem var tre kvinner; én fra Armenia og to muslimske kvinner som alle brukte hodeplagg. Ifølge SOVA var antall angrep i realiteten langt større, men etniske minoriteter er redde for å anmelde overgrep. Personer med et ikke-slavisk utseende var redde for å gå ut i perioden etter bombeattentatene (Whitmore 2010).

Det eksisterer flere grupper i Russland som bruker nynazistiske slagord og som patruljerer gatene og stopper ikke-slaviskutseende mennesker og forlanger at disse skal fremvise sine dokumenter. Dokumentene konfiskeres på stedet og blir tilintetgjort slik at de deretter kan slå dem og arrestere dem (SOVA, intervju i Moskva februar 2010).

SOVA opplyser videre at personer med et utenlandsk utseende (her inngår også personer fra Nord-Kaukasus selv om de er borgere av Russland) holder en lav profil i Moskva. Organisasjonen viser til veterinærakademiet i sørøstre del av Moskva hvor det studerer mange afrikanere og hvor det forekommer mange overgrep fra

⁶ Fullt navn er The SOVA Center for Information and Analysis.

nynazistiske grupper rettet mot de afrikanske studentene. Fargede studenter i Moskva er i risikogruppen for overgrep..

En representant for en internasjonal organisasjon (intervju i Moskva, februar 2010) opplyser at fremmedfiendtlige holdninger i Russland gjør at mange tsjetsjenere som bor i Moskva endrer sine tsjetsjenske navn til russiske navn.

En tsjetsjensk kilde opplyste i et intervju i Moskva i juni 2009 at alle mørkhudede er voldsutsatte i Moskva og at det ikke er noen forskjell om man er fra Sentral-Asia eller Kaukasus. Forholdene for tsjetsjenere var imidlertid mer tilspisset mens Tsjetsjenia-krigene pågikk som verst..

5. GJELDENE REGLER FOR HELSETJENESTER OG ANDRE SOSIALE ORDNINGER

5.1 HELSETJENESTER

Russlands grunnlov artikkel 41 garanterer gratis helsetjenester for russiske borgere i statlig og kommunal helseomsorg.

I Russland finnes det obligatorisk helseforsikring (OMS) og i tillegg kompletterende frivillig helseforsikring. Arbeidstagerne får den obligatoriske helseforsikringen via sin arbeidsgiver, og de borgerne som ikke er i arbeid skal kunne være forsikret via myndighetene på stedet der de er bostedsregistrert (Diplomatkilde 2010).

Manglende bostedsregistrering skal ifølge loven ikke begrense borgernes rettigheter eller friheter. Lokale instruksjoner og bestemmelser bestemmer imidlertid i høy grad hvordan lover og regler blir praktisert. Dette er informasjon som Landinfo er kjent med gjennom en rekke reiser til Russland. Flere kilder har påpekt at selv om tilgangen til helsetjenester ifølge de føderale lovene skal være uavhengig av bostedsregistrering, er det i praksis ikke slik. I en rapport skrevet av canadiske immigrasjonsmyndigheter vises det til en rekke ulike kilder som opplyser at det kreves en permanent bostedsregistrering for å få tilgang til helse- og omsorgstjenester. Videre vises det til at personer med midlertidig registrering kun er berettiget til akutt hjelp (Immigration and Refugee Board of Canada 2009b).

Ifølge en Diplomatkilde (2010) viser ulike kilder til at enkelte personer nektes behandling selv om de har både bostedsregistrering og helseforsikring (OMS). Særlig gjelder dette i pressområder som Moskva, hvor det ikke er mulig å ta imot alle med obligatorisk helseforsikring. På utlendingsmyndighetenes tjenestereise til Russland (bl.a. Moskva) i 2005 ble det fra flere hold hevdet at ingen blir nektet akutt medisinsk hjelp, uansett registrering eller ikke (Landinfo 2005). For all annen medisinsk behandling kreves det som regel fremvisning av helseforsikring og innenrikspass med bostedsregistrering.

Pga. helseforsikringen skal i teorien de fleste helsetjenester være gratis. I praksis viser det seg at mange må betale. Også for basishelsetjenester hender det at pasientene må betale. Ifølge informasjon innhentet på UDIs tjenestereise til Russland i 2003 uttalte en rekke kilder imidlertid at ingen personer blir nektet behandling ved

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

akutte, alvorlige tilfeller selv om de ikke har penger. På Landinfos reise i 2005 hevdet mange kilder at det er pengene som avgjør om og hvilken behandling den enkelte får. I praksis må de fleste betale for det meste, i hvert fall for medisiner, bandasjer, osv.

Penger er viktigere enn bostedsregistrering for hvorvidt en person får god medisinsk behandling eller ikke, ifølge en tsjetsjensk kilde (intervju, februar 2010).

Ulike kilder har på flere av Landinfos reiser til Russland uttalt at personer med penger sjelden kontakter det offentlige helsevesenet, men henvender seg til private klinikker.

5.2 BARNEBIDRAG

Barnefamilier har rett til et barnebidrag, men også denne ytelsen er knyttet til permanent bostedsregistrering. I visse tilfeller kan det gjøres unntak for familier med midlertidig bostedsregistrering (Memorial 2007).

5.3 ALDERSPENSJON

Russland fikk et nytt tredelt pensjonssystem i 2002; statspensjon som blir gitt alle offentlig ansatte på føderalt nivå, folkepensjon hvor arbeidstaker er forpliktet til å sette inn faste beløp i et pensjonsfond og pensjon på grunnlag av arbeidsgivers og arbeidstakers frivillige innskudd (Landinfo 2008).

Det månedlige basisbeløpet bestemmes av alder (over og under 80 år) og antall personer som vedkommende skal forsørge. Basisbeløpet for en person under 80 år som ikke har noen å forsørge er 1035 rubler (196 nkr) pr. måned (Landinfo 2008).

Den gjennomsnittlige pensjonen i Russland på slutten av 2007 er 3300 rubler (626 nkr) pr. måned. Ifølge IDMC (2008) har de fleste internt fordrevne i Russland utenfor Tsjetsjenia en pensjon på 2000 rubler (380 nkr) pr. måned. Dette er lite, og mange av de internt fordrevne som IDMC har intervjuet har fortsatt å jobbe for å få endene til å møtes.

5.4 ARBEIDSLEDIGHETSTRYGD OG ANDRE YTELSER

Ifølge IDMC og Country of Return Information Project er permanent bostedsregistrering påkrevet for å få arbeidsledighetstrygd, pensjon og for å kvalifisere til boligstøtteordninger og også til sosialstønad (som sitert i Immigration and Refugee Board of Canada 2009b).

5.5 SKOLEGANG UTEN BOSTEDSREGISTRERING

Ifølge informasjon innhentet på Landinfos tjenestereise i 2005 så har også barn som ikke er bostedsregistrert tilgang til skolegang. Alle kildene Landinfo snakket med var enige om dette. Tidligere har det vært tilfeller der barn som har blitt nektet tilgang til skole fordi de ikke var bostedsregistrert, men dette skjer ikke lenger (Landinfo 2005). Dette bekreftes av kilder som Immigration and Refugee Board of Canada (2009b) har kontaktet. I de fleste tilfeller har barn som ikke er bostedsregistrert tilgang til skole.

En tsjetsjensk kilde (intervju i Moskva, juni 2009) har imidlertid opplyst at selv om alle barn har rett til å gå på skole, så er likevel ikke forholdene så enkle. Kilden viser

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

til egen erfaring med eget barn og andre foreldre på skolen som har motforestillinger mot tsjetsjenske barn i skole og barnehage. Det vises også til egne erfaringer og opplevelser med at skolen har satt urimelige høye krav til barnet (må kunne lese, skrive og regne før det får begynne på skolen) og mener at dette er restriksjoner familien har møtt pga. at de er tsjetsjenere.

6. MULIGHETEN TIL Å FÅ LØNNET ARBEID

6.1 GENERELLE VANSKELIGHETER

Tsjetsjenere har generelt vanskelig for å få arbeid i områder utenfor Tsjetsjenia. Manglende bostedsregistrering og diskriminering overfor tsjetsjenere spesielt trekkes fram som vanlige årsaker.

En representant for organisasjonen SOVA hevder at media er med på å knytte arbeidsmigranter til kriminalitet. Selv om Tsjetsjenia er en del av Russland, er det mange russere som ikke ser det slik. Tsjetsjenere kan dermed lett sees på som arbeidsmigranter. Det er flere kampanjer i media om at arbeidsmigranter tar jobbene til russerne. Dette er med på å skape fremmedfiendtlighet (intervju i Moskva, februar 2010).

En tsjetsjensk kilde (intervju i Moskva, juni 2009) hevder at det er umulig å få arbeid for en tsjetsjenere i Moskva. Og viser til at det kun er tsjetsjenere som har bodd i Moskva i mange år som er i registrert arbeid. Kilden viser videre til at tsjetsjenere med penger jobber innenfor bankvesenet etc.. En representant for en NGO i Moskva (intervju, februar 2010) opplyser at tsjetsjenere i den grad de har jobb, er sysselsatt innenfor handels- og forretningsdrift. Tsjetsjenere jobber ikke innenfor serviceyrker. Serviceyrkene bekles av personer fra Sentral-Asia i Moskva og i andre russiske byer.

6.2 MANGLENDE BOSTEDSREGISTRERING

Uten bostedsregistrering er det vanskelig å få jobb i Russland. Siden mange tsjetsjenere ikke har bostedsregistrering er det også vanskeligere for tsjetsjenere å få jobb enn det er for personer som har bostedsregistreringen i orden (Memorial 2007). Dette bekreftes også i Memorials rapport fra 2009.

Ifølge IDMC⁷ (2008), som har intervjuet internt fordrevne tsjetsjenere i den russiske føderasjonen, jobber de fleste tsjetsjenere i såkalt uformell sektor. Majoriteten av de som IDMC har intervjuet har jobb, men kun et mindretall på formelt vis. IDMC viser til at siden majoriteten ikke har bostedsregistrering er de derfor heller ikke formelt ansatt.

En representant for organisasjonen For Human Rights i Moskva (intervju, februar 2010) bekrefter at mange personer fra Tsjetsjenia har jobb innenfor byggevirksomhet og på markeder. Dette er jobber i uformell sektor, hvor det ikke blir spurt om

⁷ Representanter for IDMC reiste i mars 2008 rundt i Russland og intervjuet internt fordrevne tsjetsjenere på syv forskjellige steder. Deres rapport fra juni 2008 baserer seg på disse intervjuene.

bostedsregistrering. En tsjetsjensk kilde, bosatt i Moskva, hevder det samme og viser til at tsjetsjenske menn jobber med handel innenfor uformell sektor (intervju, februar 2010).

6.3 DISKRIMINERING PGA. ETNISITET

Det blir fra flere hold vist til at tsjetsjenere som gruppe blir diskriminert på arbeidsmarkedet og har større vanskeligheter enn andre med å få jobb nettopp fordi de er tsjetsjenere. IDMC skriver om personer som ikke har fått jobb ene og alene grunnet sin etnisitet (IDMC 2008).

En tsjetsjensk kilde bosatt i Moskva (intervju, februar 2010) opplyser at i hele den russiske føderasjonen er det vanskeligere for tsjetsjenere å få jobb enn for andre etniske grupper og mener at dette i stor grad skyldes det faktum at de er tsjetsjenere. Kilden hevder at ingen ønsker å ansette tsjetsjenere og hevder at det ved ansettelser eksisterer en annen holdning overfor tsjetsjenere enn overfor andre etniske grupper. Har man penger og en god utdanning kan det være enklere å få jobb, men selv tsjetsjenere med høy utdanning har vanskeligheter. Kilden viser til at det er mulig at situasjonen er bedre for tsjetsjenske leger siden de jobber en del leger fra Tsjetsjenia i Moskva. Dette er personer som kommer fra rike familier. Det er imidlertid svært få tsjetsjenske kvinner som har jobb i Moskva. De fleste er stort sett hjemmeværende med barn. Kilden viser til at befolkningen i Moskva er mer mistenksomme overfor tsjetsjenske kvinner enn overfor kvinner med annen etnisitet. For en tsjetsjensk kvinne som for eksempel ønsker jobb i en barnehage eller lignende, vil det være vanskeligere enn for en kvinne fra for eksempel Kirgisistan eller et annet land i Asia.

Dette bildet bekreftes av Memorial (2009). Memorial viser bl.a. til et konkret eksempel med en skilt tsjetsjensk kvinne og hennes to døtre. Døtrene er voksne og studerer ved universitetet mens moren søker jobb som syerske. Moren møtes med mistenksomhet og nedlatenhet pga. at hun er tsjetsjener og får ingen jobbtilbud. Under møtet med Memorial i februar 2010 viser Memorial til lignende eksempler og henviser til en tsjetsjensk familie i Ivanova som ble fratatt sin forretningsvirksomhet av myndighetene. Familien opplevde at det ble plantet narkotika på dem, og det ble reist straffesak mot familien. Ifølge Memorial skjedde dette grunnet familiens etnisitet.

Memorial viser til at de stadig mottar informasjon fra tsjetsjenere som forteller at de har blitt sagt opp fra jobben grunnet sin etnisitet, og at det fortsatt er tsjetsjenere som utvises fra universitetet av samme grunn.

7. BESKYTTELSE FOR TSJETSJENSKE KVINNER I OMRÅDER UTENFOR TSJETSJENIA I FORM AV BLANT ANNET KRISESENTRER

Det finnes krisesentre for kvinner i Russland, men det finnes ingen sentre beregnet spesielt for returnerte kvinner fra Tsjetsjenia. Ifølge en rapport fra Immigration and Refugee Board of Canada (2009a) finnes det 22 krisesentre i Russland. Rapporten viser til at de fleste sentrene krever at de kvinnene som oppsøker sentrene har

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

bostedsregistrering på stedet. Det finnes noen sentre som blir drevet av frivillige organisasjoner som ikke krever at kvinnene har bostedsregistrering i nærområdet for at de skal bli tatt imot, men disse sentrene er det svært få av. Rapporten lister opp antallet senger på krisesentre rundt om i Russland. Moskva by står oppført med en kapasitet på 35 senger.

En NGO⁸ i Moskva (intervju, februar 2010) som arbeider med tiltak for voldsutsatte kvinner opplyser at de fleste krisesentrene i Russland driver med juridisk og psykologisk rådgivning. Organisasjonen har mye kontakt med krisesentrene i Moskva, men har aldri opplevd at tsjetsjenske kvinner har tatt kontakt med krisesentrene. Kvinner fra Kaukasus tar generelt ikke kontakt med krisesentrene. Hvis noe slikt skulle skje, ville ektemannen kunne drepe henne, ifølge SOVA. Organisasjonen viser til at det er en lukket kultur i Nord-Kaukasus og at kvinner ikke forteller om sitt privatliv til andre. Organisasjonen opplyser videre at tsjetsjenske kvinner uansett ikke ville fått plass på det statlige krisesenteret uten en bostedsregistrering. I tillegg må de ha en attest på at de ikke er psykisk syke, at de ikke har hatt problemer med politiet og at de ikke har veneriske sykdommer. Alt dette må være dokumentert på forhånd. På grunn av disse byråkratiske reglene er det ifølge organisasjonen vanskelig for kvinner å ta kontakt.

SOVA hevder videre at tsjetsjenske kvinner aldri vil be om hjelp fra myndighetene hvis de blir utsatt for for eksempel vold i ekteskapet. Organisasjonen mener at hvis en slik situasjon skulle oppstå, ville politiet legge skylden på kvinnen selv, at hun selv valgte å gifte seg med en tsjetsjensk mann. I Russland gjør politiet svært lite i saker som omhandler vold i ekteskapet. Dette gjelder også for etniske russere. Tar en kvinne kontakt med politiet i for eksempel Moskva, vil det imidlertid bli åpnet en egen sak. Men trolig vil det ikke skje noe mer. I Tsjetsjenia ville imidlertid ikke politiet foreta seg noe som helst hvis en slik situasjon skulle oppstå. Hvis en kvinne som har vært utsatt for vold skulle be om bistand vil det i så fall være fra egen familie. Organisasjonen viser også til at i Tsjetsjenia anses slag mot kvinner som et normalt fenomen i ekteskapet. For at mishandlingen skal anses som "vold" må det være på grensen til drap (intervju i Moskva, februar 2010).

8. VERDIEN AV Å HA FAMILIE FOR TSJETSJENSKE KVINNER

8.1 GENERELT

Flere kilder hevder at det er svært vanskelig for enslige tsjetsjenske kvinner å greie seg alene i Moskva. I tillegg til problemer med å få bostedsregistrering, jobb som følge av manglende bostedsregistrering og generell diskriminering overfor tsjetsjenere, er enslige tsjetsjenske kvinner ekstra sårbare fordi de som enslige ikke er vel ansett av andre tsjetsjenere.

⁸ Organisasjonen har sitt hovedkontor i Moskva, men driver også aktivitet i Tsjetsjenia. Personene Landinfo intervjuet har dermed også god kunnskap om forholdene i Nord-Kaukasus.

8.2 KONTAKT MED TSJETSJENSK DIASPORA

Representanten for en NGO i Moskva (intervju, februar 2010) som jobber med voldsutsatte kvinner, opplyser at hvis en tsjetsjensk kvinne av ulike grunner skulle ønske å rømme fra familien sin i Tsjetsjenia og komme til Moskva, kan hun ikke ta kontakt med den tsjetsjenske diasporaen i Moskva. Diasporaen vil, ifølge organisasjonen, ikke hjelpe kvinnen. I en slik situasjon vil tvert imot diasporaen hjelpe kvinnens slekt med å spore henne opp. Som tsjetsjensk kvinne kan du ikke skjule deg i Moskva. Tsjetsjenske kvinner tilhører familien/slekten og de har ikke et eget nettverk utenom familien. Hvis en kvinne for eksempel driver en egen forretningsvirksomhet er dette noe hun aldri vil vise utad. I slike tilfeller vil det være ektemannen som utad er den som driver virksomheten. Det er imot tsjetsjensk tradisjon å opptre utad på egen hånd som kvinne.

Memorial hevder at en tsjetsjensk kvinne som kommer alene til Moskva vil oppleve problemer og viser til et tilfelle med en tsjetsjensk kvinne som fikk barn utenfor ekteskap og dro til Moskva. Kvinnen ble forfulgt av slektningene sine. Hvis en tsjetsjensk kvinne kommer sammen med mannen sin har hun beskyttelse fra ham. Er hun alene står hun helt uten beskyttelse (intervju i Moskva, februar 2010).

En tsjetsjensk kilde hevder at det er få tsjetsjenske kvinner som kommer alene til Moskva. Kilden viser til at livet i Moskva er hardt og dyrt. Kilden opplyser at enslige tsjetsjenske kvinner med barn sjelden vil forlate Tsjetsjenia. Om en kvinne ankommer Moskva uten barn vil det være lettere, men uansett er enslige kvinner sårbare i Moskva. De er sårbare uten nettverk i form av familie. Kilden kjenner til noen enslige kvinner fra Tsjetsjenia som jobber i Moskva i gode jobber og at dette viser at det kan gå bra for enkelte spesielt ressurssterke kvinner. Ressurser som god utdanning kan gjøre det mulig å greie seg i Moskva på egen hånd (intervju i Moskva, februar 2010).

Den samme tsjetsjenske kilden kjenner ikke forholdene andre steder enn i Moskva og kan derfor ikke uttale seg om hvordan det ville være for en tsjetsjensk kvinne å komme til andre steder i landet, men viser til at det er svært uvanlig at tsjetsjenske kvinner drar ut av Tsjetsjenia og bosetter seg andre steder i landet. Det er stikk i strid med tsjetsjensk tradisjon.

8.3 BOLIGSITUASJONEN

En representant for en internasjonal organisasjon sier at enslige tsjetsjenske kvinner ikke vil kunne greie seg i Moskva og heller ikke i andre byer utenfor Nord-Kaukasus uten kontakter. De vil være i limbo og i en veldig vanskelig situasjon. Kilden viser til de dårlige økonomiske vilkårene en tsjetsjensk kvinne vil ha i tillegg til vanskelighetene med å få en bostedsregistrering. Hvis en tsjetsjensk kvinne skal bosette seg i andre deler av den russiske føderasjonen, må hun ha slektninger hun kan bo hos. Det er vanskelig å finne andre som vil leie ut bolig til en tsjetsjensk kvinne. Kilden viser til at mange tsjetsjenere utenfor Tsjetsjenia allerede har mange slektninger boende hos seg og at de således allerede har det vanskelig (intervju i Moskva, februar 2010).

Trangbodheten og vanskeligheter med å gi rom til stadig flere slektninger ble også kommentert under Landinfos reise til Nord-Kaukasus i 2009. Det ble den gang hevdet fra flere hold at krigene i Tsjetsjenia hadde tæret på samholdet mellom

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

slektninger. Det ble vist til at mange har tatt imot slektninger gjennom flere år og dette har ført til at det er en tendens til mindre sjenerøsitet enn tidligere overfor slektninger og trengende.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

9. REFERANSER

9.1 SKRIFTLIGE KILDER

- Cedoca (Belgium), Office for Foreigners (Poland) & Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior (Austria) (2008, 10. september). *FFM Moscow 2008. A joint mission by experts from Belgium, Austria and Poland*. Wien: Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior. Tilgjengelig fra http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Service/Report_FFM_Moscow_2008.pdf [lastet ned 4. oktober 2010]
- Country of Return Information Project (2009, mai). *Country Sheet Russia*. Brussel: Country of Return Information Project. Tilgjengelig fra <http://www.cri-project.eu/cs/cs-russia-en.pdf> [lastet ned 4. april 2010]
- Diplomatkilde (2010, 26. juli). *Vedrørende helseomsorg i Tsjetsjenia*.
Rapporten er unntatt offentlighet.
- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre (2008, juni). *Struggle to integrate: Displaced people from Chechnya living in other areas of the Russian Federation*. Geneve: IDMC. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/CCF543EDC690430EC12574780040863B/\\$file/Russia_SCR_Jun08.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/CCF543EDC690430EC12574780040863B/$file/Russia_SCR_Jun08.pdf) [lastet ned 20. oktober 2010]
- Immigration and Refugee Board of Canada (2009a, 18. desember). *Russia: Domestic violence; recourse and protection available to victims of domestic violence; support services and availability of shelters (2007-2009)*. Ottawa:

Temanotat **Tsjetsjenia: Tsjetsjeneres situasjon utenfor Nord-Kaukasua. Spesielt tsjetsjenske kvinner**

Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld
<http://www.unhcr.org/refworld/country,,IRBC,,RUS,,4b7cee88c,0.html>
[lastet ned 4. oktober 2010]

- Immigration and Refugee Board of Canada (2009b, 14. desember). *Russia: Residence registration system; official procedures to change registration; whether registration is required to access government services; police treatment of ethnic minorities and unregistered persons; regional restrictions on registration, particularly in Moscow, St. Petersburg and Yekaterinburg*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig via Refworld
<http://www.unhcr.org/refworld/country,,IRBC,,RUS,4562d8b62,4b7cee8728,0.html> [lastet ned 21. september 2010]
- Landinfo (2005, mars). *Tsjetsjenske IDP i Tsjetsjenia og Ingusjetia. Rapport fra en reise til bl.a. Tsjetsjenia, Ingusjetia og Moskva 29. januar – 10.februar 2005*. Oslo: Landinfo.

Rapporten er unntatt offentlighet og kun internt tilgjengelig i Landdatabasen.
- Landinfo (2008, 14. november). *Russland. Situasjonen for eldre*. Oslo: Landinfo.

Rapporten er kun internt tilgjengelig i Landdatabasen..
- Landinfo (2009, 4. desember). *Russland: Utstedelse av innenriks- og utenrikspass*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra
http://www.landinfo.no/asset/1092/1/1092_1.pdf [lastet ned 2. oktober 2010]
- Memorial (2007). *On the Situation of Residents of Chechnya in the Russian Federation August 2006 – October 2007*. Moskva: Memorial. Tilgjengelig fra
<http://www.memo.ru/2007/12/19/1912071eng.htm> [lastet ned 4. oktober 2010]
- Memorial (2009). *On the situation of residents of Chechnya in the Russian Federation October 2007 – April 2009*. Moskva: Memorial. Tilgjengelig fra
<http://www.memo.ru/2009/05/26/2605092.htm> [lastet ned 4. oktober 2009]
- UDI (2004, 23. januar). *Reiserapport november 2003*. Oslo: UDI.

Rapporten er unntatt offentlighet og kun internt tilgjengelig i Landdatabasen.
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *2009 Human Rights Report: Russia*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra
<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136054.htm> [lastet ned 20. oktober 2010]
- Whitmore, B. (2010, 1. april). *For Moscow's Ethnic Minorities, A fresh Sense Of Fear*. *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Tilgjengelig fra
http://www.rferl.org/content/For_Moscows_Ethnic_Minorities_A_Fresh_Sense_Of_Fear/2000262.html [lastet ned 20. oktober 2010]

9.2 MUNTlige KILDER

- For Human Rights. Intervju i Moskva februar 2010.
- Internasjonal organisasjon. Intervju i Moskva februar 2010.
- Memorial. Intervju i Moskva februar 2010.
- NGO i Moskva. Intervju i Moskva februar 2010.
- SOVA. Intervju i Moskva februar 2010.
- Tsjetsjensk kilde. Intervju i Moskva juni 2009.
- Tsjetsjensk kilde. Intervju i Moskva februar 2010.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.